

Nr 94

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa åtgärder för ökad intagning av studerande vid farmaceutiska institutet; given Stockholms slott den 28 februari 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

För åstadkommande av en ökad utbildningskapacitet vid farmaceutiska institutet framlägges i propositionen vissa förslag på grundval av ett betänkande av farmaceututbildningskommittén. För närvarande intages årligen 40 studerande i första årskursen av den treåriga apotekarlinjen samt 120 studerande till den ettåriga receptarielinjen. I propositionen föreslås en dubbling av intagningen på apotekarlinjen från och med läsåret 1958/59 samt en femtioprocentig ökning av intagningen på receptarielinjen från och med samma läsår. Sammanlagt avses sålunda ytterligare (40 + 60 =) 100 studerande skola vinna inträde vid institutet från och med nästa läsår.

Kostnaderna för den ökade intagningen beräknas för budgetåret 1958/59 uppgå till i runt tal 390 000 kronor. Av beloppet hänför sig 100 000 kronor till byggnads- och inredningsarbeten vid farmaceutiska institutet.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
28 februari 1958.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans-, inrikes- och civildepartementen anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, fråga om *vissa åtgärder för ökad intagning av studerande vid farmaceutiska institutet* och anför därvid följande.

I årets statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 130, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1958/59 beräkna till Farmaceutiska institutet: Ökad intagning av studerande ett förslagsanslag av 400 000 kronor.

Jag anhåller nu att få ånyo anmäla denna anslagsfråga.

Inledning

Den farmaceutiska utbildningen är uppdelad på två linjer, apotekarlinjen och receptarielinjen. Utbildningen till apotekare omfattar två års praktisk utbildning på apotek samt en treårig lärokurs för apotekarexamen vid farmaceutiska institutet. För tillträde till denna kurs fordras i regel att ett år av den praktiska utbildningen fullgjorts. Utbildningen till receptarie omfattar två års praktisk utbildning på apotek samt en därpå följande ettårig lärokurs för receptarieexamen vid farmaceutiska institutet.

Före utgången av oktober månad varje år skall medicinalstyrelsen bestämma hur många apotekselever, som för påbörjande av praktisk utbildning högst må antagas under påföljande kalenderår på de båda linjerna. Normalt sker antagningen på apotekarlinjen en gång årligen, i regel omkring den 1 september, och på receptarielinjen två gånger årligen, i regel omkring den 15 februari och den 1 september.

Lärokurs för apotekarexamen anordnas varje år med början den 1 september. Studerande, som antagits till elev på apotekarlinjen ett år, avses skola vinna inträde vid lärokursen närmast följande år. För närvarande kan högst 40 studerande mottagas vid kursen. Lärokurser för receptarieexamen

börjar varje år den 15 januari och den 15 september. Vid envar av sist-nämnda två kurser kan antagas högst 60 studerande eller alltså sammanlagt högst 120 årligen.

Genom beslut den 6 juni 1957 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för att inom ecklesiastikdepartementet biträda med utredning av frågan om utökning av farmaceutiska institutets utbildningskapacitet och därmed sammanhängande frågor.

Med anledning härav tillkallade dåvarande departementschefen, statsrådet Persson, den 29 juni 1957 såsom sakkunniga för nämnda ändamål byråchefen i ecklesiastikdepartementet T. S. Arén, byggnadsrådet i byggnadsstyrelsen H. A. Brunnberg, specialläraren vid farmaceutiska institutet, apotekaren D. R. Lönngren, rektorn vid farmaceutiska institutet, professorn C. E. Ohlsson samt medicinalrådet i medicinalstyrelsen S. Söderlundh. Åt Arén uppdrogs att såsom ordförande leda de sakkunnigas arbete. De sakkunniga antog benämningen *farmaceututbildningskommittén*.

Enligt de för utredningen meddelade direktiven skulle de sakkunniga med beaktande av föreliggande prognoser rörande behovet av farmaceutiskt utbildad arbetskraft undersöka den behövliga examinationskapaciteten vid farmaceutiska institutet. Syftet med en sådan undersökning borde vara, att man på grundval av denna skulle kunna bilda sig säkrast möjliga uppfattning om hur stort antal studerande, som på kortare och längre sikt borde intagas på apotekarlinjen och receptarielinjen. Vidare skulle en undersökning företagas rörande de förstärkningar av institutets lärarkrafter och övriga personal samt de ökade medelsanvisningar till utrustning och materiel, som kunde erfordras för den nödvändiga utvidgningen av institutets utbildningskapacitet. Angelägenheten av att de sakkunniga i samråd med byggnadsstyrelsen förutsättningslöst utredde institutets lokalfråga i hela dess vidd underströks. I direktiven framhölls därjämte särskilt, att de sakkunniga måste undersöka möjligheterna att genom provisoriska åtgärder öka institutets utbildningskapacitet redan från och med höstterminen 1958 och redovisa resultatet härav inom sådan tid, att erforderliga medel kunde äskas av 1958 års riksdag.

I ett den 8 januari 1958 dagtecknat betänkande (stencilerat) har farmaceututbildningskommittén framlagt förslag till åtgärder i syfte att provisoriskt utöka farmaceutiska institutets utbildningskapacitet. Kommittén har i detta första betänkande begränsat sig till att framlägga ett detaljerat förslag för budgetåret 1958/59.

Över betänkandet har yttranden avgivits av byggnadsstyrelsen, statskontoret, medicinalstyrelsen, styrelsen för farmaceutiska institutet, apotekarsocietets direktion, centralstyrelsen för Sveriges farmaceutförbund, farmaceutiska institutets studentkår och Sveriges förenade studentkårer.

Behovet av farmaceutiskt utbildad personal

Föreliggande beräkningar

I skrivelse den 4 december 1956 till chefen för ecklesiastikdepartementet framhöll *medicinalstyrelsen*, att en permanent ökning av farmaceutiska institutets utbildningskapacitet med all säkerhet vore nödvändig, men att för en närmare bedömning av den erforderliga utbyggnaden givetvis krävdes en utredning rörande det framtida behovet av farmaceutiskt utbildad arbetskraft. I skrivelsen anförde styrelsen bland annat följande.

För egen del ser styrelsen med största allvar på den aktuella personalsituationen vid apoteken. Under senare år har omsättningen vid apoteken ökat i mycket snabb takt. Sålunda har under de senaste femton åren omsättningen mer än fyrdubblats, ehuru prisstegringarna därunder varit måttliga. Antalet på apoteken tjänstgörande farmaceuter har under samma tid stigit med knappt 50 procent. Att en sådan utveckling icke medfört allvarliga komplikationer, beror dels på att de extemporeberedda läkemedlen i allt större utsträckning ersatts med lagringsdugliga, standardförpackade sådana, dels på en inom apoteksväsendet genomförd långtgående rationalisering, som bland annat gått ut på en stark centralisering av den laboriemässiga verksamheten och på överförande av mindre kvalificerade arbetsuppgifter från apotekarna till receptarierna och från dem till teknisk personal. Utan eftersättande av kvaliteten och säkerheten kan emellertid en sådan överföring av arbetsuppgifter icke drivas hur långt som helst. Under här ifrågasvarande tidsperiod har en viss brist på farmaceutiskt utbildad personal rått. Personalsituationen har kunnat bemästras endast tack vare en frivillig överenskommelse mellan apotekarsocieteten och farmaceutförbundet, innebärande att nyexaminerade receptarier under första tjänstgöringsåret icke fått fritt välja anställningsort samt att farmaceuter kunnat åläggas att tjänstgöra under kortare tidsperioder även vid annat apotek än det ordinarie. Stora ansträngningar har också gjorts för att öka farmaceutantalet. Sålunda har extrakurser anordnats vid farmaceutiska institutet, och antalet deltagare i de ordinarie kurserna har ökats. — Under de senaste femton åren har av de antagna apotekseleverna ett växande antal utgjorts av kvinnliga studerande. Detta har haft till följd, att en exceptionellt stor avgång av personal från apoteken ägt rum på grund av giftermål. Utbildningstakten har dock ändå fram till de allra senaste åren varit sådan, att apotekens farmaceutiskt utbildade personal undergått ökning. Först under år 1955 och den förflutna delen av år 1956 har avgången antagit sådana proportioner, att en minskning av nyssnämnda personal konstaterats. Läget har därigenom blivit kritiskt, och en fortsatt utveckling i samma riktning skulle, om icke motverkande åtgärder vidtages, snabbt leda till en katastrofartad situation. Det är att märka, att den stegrade avgången till tiden sammanfallit med genomförandet av den så kallade läkemedelsreformen och den ökning av göromålen å apoteken, som blivit en följd av reformen. *Medicinalstyrelsen* nödgas konstatera, att en uttalad brist för närvarande råder på såväl legitimerade apotekare som receptarier och att denna brist icke kan avhjälpas med nuvarande utbildningsmöjligheter.

På begäran av 1955 års universitetsutredning har medicinalstyrelsen sedermera föranstaltat om en *utredning rörande behovet av apotekare och receptarier*. Denna utredning har verkställt inom apotekarsocieteten och Sveriges farmaceutförbund. Enligt de i utredningen — dagtecknad den 9 januari 1957 — redovisade beräkningarna bör farmaceutiska institutet beredas möjlighet att för utbildning till apotekare mottaga 80 studerande årligen under omkring 10 år och för utbildning till receptarier 180 studerande årligen under omkring 5 år. Av utredningen — vars resultat delvis refererats i direktiven för farmaceututbildningskommittén och i kommitténs betänkande — inhämtas bland annat följande.

Antalet apotek har sedan 1865 nära tredubblats. Sedan 1915, då antalet apotek var 385, till 1955, då motsvarande antal var 507, har ökningen skett i det närmaste parallellt med folkmängdsökningen.

Antal personer, som varit verksamma inom apoteksväsendet, har sedan länge fortlöpande ökat. En allt större del av farmaceuterna — till vilka i förevarande sammanhang icke räknas apoteksinnehavare — utgöres av receptarier (inklusive farmacie kandidater). Berörda förhållanden åskådliggöres av följande sammanställning över antalet apoteksinnehavare samt på apotek anställda farmaceuter.

År	Antal apoteks- innehavare	Antal tjänstgörande farmaceuter		Antal receptarier i % av hela antalet tjänstgörande
		leg. apotekare	receptarier	
1926	370	468	340	42,1
1936	401	483	404	45,6
1946	400	464	607	56,7
1956	400	459	1 146	71,4

Antalet legitimerade apotekare bland farmaceuterna har länge varit nära nog konstant, medan antalet receptarier ökat väsentligt. Att det trots ökningen av antalet yrkesverksamma farmaceuter föreligger en stor personalbrist sammanhänger enligt utredningen i icke ringa mån med att förekomsten av partiell tjänstgöring blivit allt vanligare. Detta återspeglas emellertid icke av här lämnade översikt, vilken omfattar såväl heltidstjänstgörande som partiellt tjänstgörande. Omfattningen av partiell tjänstgöring belyses av följande uppgifter.

Tidpunkt	Antal partiellt tjänstgörande
December 1942	73
December 1947	141
December 1952	267
September 1956	350

Den ökade förekomsten av partiell tjänstgöring sammanhänger enligt utredningen direkt med att antalet kvinnliga farmaceuter absolut och relativt ökat väsentligt.

Enligt en i utredningen åberopad personalregleringsplan har behovet av heltidstjänstgörande farmaceuter med apotekarexamen i oktober 1956 beräknats till 468. Det samtidigt befintliga antalet heltidstjänstgörande farmaceuter av denna kategori var enligt utredningen 391. Utredningen konstaterar sålunda en brist vid nämnda tidpunkt på omkring 75 apotekare. En detaljstudie av beräknad avgång under en sexårsperiod och beräknad examination under samma tid ger enligt utredningen vid handen, att man år 1962, då behovet kunde uppskattas till 525 apotekare, skulle ha endast 315 apotekare disponibla. Bristen på apotekare vid sistnämnda tidpunkt skulle alltså uppgå till omkring 40 procent av det beräknade behovet. Av utredningen inhämtas vidare, att bristen på receptarier i oktober 1956 var omkring 175. I fråga om denna grupp hade en bedömning gjorts rörande situationen vid den tidpunkt — den 1 oktober 1959 — då de som för närvarande undergick utbildning till receptarier kunde beräknas ha avlagt examen. Enligt denna bedömning skulle den i oktober 1956 förefintliga bristen på receptarier vara praktiskt taget oförändrad den 1 oktober 1959. För att täcka detta underskott kräves enligt utredningen en ganska betydande examination av receptarier med hänsyn till den synnerligen stora avgången inom denna yrkesgrupp. Av en i utredningen åberopad undersökning framgår sålunda att varje examinerad receptarie i genomsnitt ägnar blott cirka 45 procent av den maximala yrkesverksamma tiden åt apotekstjänstgöring.

Farmaceututbildningskommittén

Farmaceututbildningskommittén anser, att den till universitetsutredningen överlämnade prognosen rörande behovet av apotekare och receptarier tills vidare bör tjäna som underlag för bedömningen av erforderliga åtgärder i syfte att provisoriskt öka farmaceutiska institutets utbildningskapacitet. Härom anför kommittén i huvudsak följande.

Den enda mera omfattande utredning angående apoteksväsendets behov av farmaceutiskt utbildad arbetskraft är den, som genom medicinalstyrelsens föranstaltande utförts på begäran av 1955 års universitetsutredning. Då farmaceututbildningskommittén sedermera skall överväga de lämpliga åtgärderna för att på längre sikt tillförsäkra farmaceutiska institutet ändamålsenliga lokaler för verksamheten, torde det bli ofrånkomligt att grunda dessa överväganden på än mer djupgående analyser än de nu föreliggande rörande behovet av och tillgång på farmaceutiskt utbildad arbetskraft. Däremot måste de nu föreliggande prognoserna anses fullt tillräckliga till belysande av att snabba och omfattande provisoriska åtgärder erfordras för att öka institutets examinationskapacitet. Kommittén vill i detta sammanhang omnämna, att en nyligen gjord undersökning, som utförts på föranstaltande av apotekarsocietetens direktion och centralstyrelsen för Sveriges farmaceutförbund, i allt väsentligt bekräftat de tidigare utredningsresulta-

ten. Sålunda har en studie beträffande ändringar i apotekens personalläge under tiden 1 oktober 1956—30 september 1957 utvisat, att avgången från apotek av heltidstjänstgörande farmaceuter varit 49 apotekare och 112 receptarier, tillhoppa sålunda 161, medan antalet partiellt tjänstgörande ökat med 48. Detta innebär i fråga om apotekare, att avgången varit icke oväsentligt större än den tidigare beräknade och beträffande receptarier att den väl överensstämmer med tidigare kalkyler. Ett av skälen till att antalet tjänstgörande apotekare minskat mera på apoteken än tidigare beräknats är, att anställning av apotekare inom läkemedelsindustrien varit större än som förutsetts i prognosen.

Farmaceututbildningskommittén föreslår, att intagningen av apotekar-studerande fördubblas från 40 till 80 från och med budgetåret 1958/59 samt att intagningen av receptariestuderande samtidigt ökas med femtio procent från nuvarande 120 till 180. Den föreslagna ytterligare kursen på receptarielinjen avses skola börja höstterminen 1958. Kommittén utgår från att den ökade intagningen skall upprepas under flera år framöver. Med hänsyn främst till att ett enligt kommitténs mening fullt tillfredsställande förslag för ett flerårsprovisorium i fråga om receptariestuderandenas laborationer ännu icke kunnat utarbetas, har emellertid kommittén begränsat sig till att framlägga ett detaljerat förslag för budgetåret 1958/59. Kommittén anför i detta sammanhang bland annat följande.

Den största svårigheten, då det gäller att snabbt öka farmaceutiska institutets intagningskapacitet, utgör lokalförhållandena. Erfarenhetsmässigt drar en definitiv lösning av en byggnadsfråga av den omfattning det här gäller även i gynnsammaste fall avsevärt ut på tiden. Kommittén räknar därför med att man under flera år framåt måste hålla sig till provisoriska lösningar för att öka examinationskapaciteten. Det är enligt kommitténs mening synnerligen angeläget att dessa provisoriska lösningar gives en sådan utformning, att kapaciteten ökas avsevärt jämfört med nuvarande förhållanden. — Först och främst är de föreliggande sifferuppgifterna om tillgången på farmaceutisk arbetskraft nu och under de närmaste åren sådana, att endast en avsevärd ökning av examinationen synes kunna förhindra en katastrofsituation. Det är vidare angeläget att en betydande ökning av intagningen kommer till stånd snabbt, ty särskilt i fråga om apotekarlinjen tar det en avsevärd tid, innan resultaten av en ökad intagning föreligger. Då bristsituationen beträffande apotekare snabbt förvärras, är det betydelsefullt att de provisoriska åtgärderna från början siktar till en så hög ökning som möjligt. I fråga om receptarielinjen kan resultat erhållas snabbare. Emellertid råder och kommer de närmaste åren att råda brist även på receptarier. Då härtill kommer att receptarier vid tilltagande brist på apotekare i viss mån torde få lov att tas i anspråk för att fullgöra apotekaräligganden, är det även beträffande receptarielinjen angeläget att provisoriet från början får tillräcklig omfattning.

I utredningsdirektivens uttalar departementschefen, att vissa av de lokaler institutet disponerar är av den beskaffenhet, att det framstår som i hög grad angeläget att bereda institutet mera ändamålsenliga lokaler för undervisning och forskning, även om en utökning av institutets utbildningskapacitet icke varit aktuell. Det är givetvis angeläget att kommittén, då den har

att sedermera framlägga förslag om nybyggnad för farmaceutiska institutet, kan utgå ifrån en någorlunda normal situation beträffande rekryteringsbehovet. Eljest torde många kostnadskrävande mera extraordinära anordningar knappast kunna undvikas. Jämväl från denna synpunkt är det väsentligt, att en provisorisk ökning av intagningen snarast sätter in i maximal omfattning.

Farmaceututbildningskommitténs förslag till provisoriska åtgärder

Allmänna synpunkter

I fråga om erforderliga åtgärder för en ökad intagning av studerande vid farmaceutiska institutet anför kommittén vissa allmänna synpunkter, av vilka i detta sammanhang följande torde få återgivnas.

Den ojämförligt största delen av undervisningen på apotekarlinjen sker i form av laborationer. Inom kemiämnena är laborationerna betydligt mera omfattande än i något annat ämne. Kommittén har också funnit, att den största svårigheten för en ökning av institutets utbildningskapacitet ligger däri, att institutets egna lokaler för laborationerna i kemi blir otillräckliga. Tillgängliga laboratorier för övriga ämnen är knappa och i flera fall behäftade med mer eller mindre allvarliga brister. De tillåter dock, i varje fall sedan vissa ändringsarbeten utförts, att åtminstone under en kortare tid laborationsprogrammet genomgås av flera laborantgrupper än nu. I själva verket har kommittén funnit, att om möjligheter kan ordnas för undervisning i kemi vid den av kommittén eftersträfvade intagningskapaciteten situationen bör kunna bemästras inom de övriga ämnena. Knappheten på hörsalar innebär icke något avgörande hinder ens för en betydande ökning av intagningskapaciteten. Genom att i första hand disponera föreläsningssalarna för apotekarkursernas undervisning på tider, som bäst inpassas i dessa lärokursers omfattande laborationsprogram, och under andra tider utnyttja hörsalarna för receptarieundervisningen bör man kunna ytterligare öka belastningen på salarna. Dessutom torde möjlighet föreligga att i viss utsträckning få disponera hörsalar utom institutet.

Vad kommittén här uttalat om möjligheterna att ordna undervisning för ett utökat antal studerande har närmast avsett tillgången på arbetsplatser för studenterna. I många fall medför den ökade intagningen jämväl svårigheter, då det gäller att bereda tjänsterum eller arbetsplatser för den ökade personal, som erfordras vid en utvidgning av verksamheten. Ökade krav ställes också på förrådslokaler, garderobsutrymmen och sanitära anordningar. Även om kommittén förmenar, att en lösning nödtorftigt kan åstadkommas även härutinnan, är kommittén av den bestämda uppfattningen, att provisoriet icke kan fungera under en alltför lång tid på grund av arten och graden av ifrågavarande svårigheter. Nödvändigt är därför att provisoriet så snart som möjligt avlöses av en definitiv ordning, där tillfredsställande lokalförhållanden åstadkommits.

Önskvärt vore givetvis att speciella extra lokaler kunde erhållas för institutets räkning redan hösten 1958. Möjlighet härtill torde dock under inga omständigheter föreligga. Kommittén har i stället undersökt, huruvida sambruk av några lokaler med annat lärosäte skulle kunna etableras. Härvid har möjlighet erbjudit sig att under större delen av september månad få disponera vissa kemilaboratorier vid tekniska högskolan. Detta lättar trycket på institutets laboratorier och möjliggör vissa omdispositioner, ägnade att underlätta en ökning av intagningskapaciteten. Vidare synes möjlighet föreligga att i viss utsträckning kunna som kursgivare för receptariekurser erhålla befattningshavare vid det av apotekarsocieteten drivna apotekens kontrolllaboratorium. Härigenom minskas behovet av nya arbetsplatser för lärare.

Den bebadade ökade verksamheten vid institutet kommer självfallet att kräva ett antal nya lärarkrafter med farmaceutisk utbildning. Även om resultatet så småningom blir, att ett ökat antal apotekare kan utexamineras, blir den omedelbara följden en viss avgång från apoteken. Kommittén anser det därför mycket värdefullt, om viss del av lärarkraftbehovet kan täckas i samarbete med inrättningar, som redan bedriver vetenskapligt arbete på farmaciens område.

Kommittén vill slutligen framhålla, att kommittén ansett sig böra eftersträva att de redan nu otillfredsställande möjligheterna till forskning vid institutet icke försämras genom de åtgärder, som vidtages för en ökning av institutets intagningskapacitet.

Undervisningens anordnande under ett provisorium

Ur betänkandet torde först få återgivas följande uppgifter beträffande undervisningens omfattning på apotekar- och receptarielinjerna.

Undervisningens omfattning på apotekarlinjen

Ä m n e	Första läsåret		Andra läsåret		Tredje läsåret		Summa	
	Förel. timmar	Lab. dagar à 6 tim.	Förel. timmar	Lab. dagar à 6 tim.	Förel. timmar	Lab. dagar à 6 tim.	Förel. timmar	Lab. dagar à 6 tim.
Organisk och fysikalisk kemi	120	60	—	—	—	—	120	60
Organisk kemi	40	—	75	60	—	—	115	60
Analytisk farmaceutisk kemi	60	45	60	45	—	—	120	90
Botanik	10	10	75	15	—	—	85	25
Farmakognosi	—	—	—	—	120	25	120	25
Farmaceutisk mikrobiologi	—	—	—	—	40	18	40	18
Galenisk farmaci	—	—	—	—	60	22	60	22
Social- och rättsfarmaci	—	—	—	—	80	—	80	—
Farmakodynamik och toxikologi	—	—	—	—	65	3	65	3
Matematik och statistik	25	—	35	—	—	—	60	—
	255	115	245	120	365	68	865	303

Undervisningens omfattning på receptarielinjen

Ä m n e	Förel. timmar	Lab. dagar å 6 tim.
Kemi och farmaceutisk kemi	100	25
Farmakognosi	40	—
Galenisk farmaci	25	—
Social- och rättsfarmaci	45	—
Biologisk-medicinsk översiktskurs	50	—
Steriliseringsteknik	15	6
	275	31

I anslutning till dessa uppgifter anmärker kommittén följande i fråga om studietidens längd. Uppgifterna om utbildningens gång avser de minimitider, som författningsenligt skall ägnas åt olika moment av utbildningen. Den hittillsvarande erfarenheten av den nya studieordningen visar emellertid, att i vissa fall mycket betydande skillnader föreligger mellan nominell och reell studietid. Särskilt är så fallet på apotekarlinjen. Hittills har undervisningen avslutats för blott två lärokurser för apotekarexamen enligt den nya organisationen. Endast en studerande från den senaste kursen (1954—57) har hittills fullgjort samtliga de tentamina, som fordras för att den avslutande praktiktiden skall kunna påbörjas. Allvarigare är emellertid att av de 25 studenter, som genomgått lärokursen 1952—55, vid utgången av oktober 1957 blott tio avlagt examen medan sju ännu icke påbörjat sin avslutande praktiska utbildning. Medianvärdet för dessa studerandes tid från inträdet vid institutet till påbörjandet av sistnämnda utbildning låter sig nu beräkna och uppgår till fyra år och sju månader. Som nämnts är den nominella tiden tre år. Kommittén har sin uppmärksamhet riktad på den i förhållande till den nominella studietiden långa tid, som ägnas åt apotekarstudierna. Så snart ske kan avser kommittén att ta upp de härmed sammanhängande frågorna till behandling och att därvid om möjligt söka medverka till en förkortning av den reella studietiden.

Beträffande receptarielinjen är det förhållandevis sällsynt, att de studerande icke avlägger examen under loppet av den termin, som följer närmast efter kursens slut.

Vid övervägandet av frågan om en provisorisk ökning av farmaceutiska institutets utbildningskapacitet har kommittén funnit det vara lämpligast, att institutets lokaler i första hand reserveras för apotekarlinjen. Med utgångspunkt häri har kommittén framlagt förslag till ändrad disposition av institutets laborationslokaler och vissa andra åtgärder rörande undervisningens anordnande, vilka förutom personalökningar m. m. samt byggnads- och inredningsarbeten enligt kommitténs bedömande måste komma till stånd för att institutet skall kunna mottaga ett större antal studerande. Sålunda redovisas detaljerade förslag rörande laborationerna i kemi på båda linjerna. Förslagen bygger på att receptarielinjens laborationer till viss del förläggas till tekniska högskolan. Av kommittén förordade åtgärder i fråga om laborationsövningar i andra ämnen än kemi och övrig vid institutet förekommande undervisning avser närmast vissa omdispositioner. Beträffande detaljer torde få hänvisas till betänkandet.

Apotekarlinjens kemilaborationer

Såväl apotekarlinjens som receptarielinjens laborationsövningar i kemi bedrivs till huvudsaklig del i två större övningslaboratorier — övre respektive nedre laboratoriet — i farmaceutiska institutets gamla byggnad vid Kungstensgatan 49. För laborationsövningarna på apotekarlinjen utnyttjas båda laboratorierna fem dagar i veckan under tiderna den 1 september—den 10 november och den 15 januari — den 20 april. Återstående tid av läsåret, som omfattar 32 veckor, eller den 11 november — den 15 december samt den 21 april — den 31 maj disponeras laboratorierna, likaledes fem dagar i veckan, för kemilaborationer på receptarielinjen.

Laborationerna i kemi omfattar vid lärokurs för apotekarexamen totalt 210 dagar, fördelade med 105 dagar på vardera första och andra läsåret. Kommittén slår fast, att det till följd av det begränsade antalet laborationsplatser vid den förordade ökade intagningen är möjligt att hinna med laborationerna i kemi på apotekarlinjen endast om kemilaboratorierna utnyttjas sex dagar i veckan eller läsåret — utan ökning av antalet laborationsdagar per vecka — förlänges med sex veckor. Kommittén förordar det första alternativet och anför därvid bland annat följande.

Vid oförändrad undervisning skulle krävas en förlängning av läsåret och ändrad terminsindelning, om fem dagars laborationsvecka skulle upprätthållas vid ett fördubblat studentantal. Dessa konsekvenser torde för studenterna i viss mån förta värdet av femdagarsveckans fördelar. Då kommittén stannat för att avvisa tanken på ändrad terminsindelning med förkortat sommaruppehåll som följd, har emellertid den omständigheten tillmätts särskild betydelse, att samordningen mellan militärtjänst och studier i vissa fall skulle försvåras. Härtill kommer att erfarenheten visat, att tiden den 15 juni—den 15 augusti icke ger betryggande marginal för reparationer och underhållsarbeten på laboratorierna. — Kommittén förordar sålunda, att nuvarande terminsindelning bibehålles. För närvarande avslutas andra läsårets apotekarundervisning redan med utgången av april månad. Skälet härtill är, att studenterna skall utbildas å apotek med distriktslaboratorium under maj och juni. För att kunna inrymma den erforderliga undervisningen för 80 studerande vid institutet måste emellertid även maj månad tas i anspråk. På grund härav föreslår kommittén, att utbildningen på distriktslaboratorium under sommaruppehållet förlägges till två av månaderna juni, juli och augusti. Företrädare för apotekarsocieteten har förklarat, att societeten är beredd att medverka till att ett sådant arrangemang kan genomföras.

Kommittén föreslår, att 80 studenter tillhörande första årskursen skall använda nedre kemilaboratoriet hela läsåret 1958—59. Då laboratoriet har 40 arbetsplatser måste årskursen delas i två grupper. — Som allmän norm synes det kommittén lämpligt att grupperna växelvis använder laboratorierna varannan vecka. På så sätt erhåller de studerande kontinuerligt kortare sammanhängande perioder för inläsning av tentamenskurserna. Genom anordnande av lektionsundervisning och s. k. duggningar i anslutning till

de laborationsfria veckorna bör man kunna väsentligt underlätta för de studerande att inhämta den meddelade undervisningen. Då studietiden bör kunna förkortas genom sådana åtgärder, tillmåter kommittén dessa stor betydelse. Det bör också framhållas, att systemet med att grupperna laborerar varannan vecka i viss mån bör mildra olägenheterna för studenterna med sexdagarsveckan.

Receptarielinjens kemilaborationer

Kemilaborationerna på receptarielinjen omfattar 25 dagar och är nu förlagda till första terminens fem sista veckor. Kommittén förordar, att laborationerna för de två lärokurser för receptarieexamen, vilka enligt kommitténs förslag skall börja hösten 1958, uppdelas så, att 17 laborationsdagar förlägges till tekniska högskolan under tiden den 1—den 23 september och återstående 8 laborationsdagar till institutet under tiden den 10 november—den 15 december. I fråga om den lärokurs, som skall börja i januari 1959, förordar kommittén, att första terminen förlänges att omfatta även två veckor i juni. Om terminen på detta sätt förlänges kan laborationsövningarna under kursen pågå i en följd och hela kursen beredas laborationsplatser vid institutet.

Medelsbehovet under budgetåret 1958/59

Medelsbehovet under budgetåret 1958/59 för den föreslagna ökningen av intagningen vid farmaceutiska institutet med fyrtio apotekarstuderande och sextio receptariestuderande har av farmaceututbildningskommittén beräknats till i avrundat tal 528 000 kronor enligt följande sammanställning.

1) Byggnads- och inredningsarbeten	200 000
<i>Avlöningar:</i>	
2) förste assistent i kemi	14 760
3) tre förste amanuenser i kemi	22 140
4) institutionsvaktmästare i Ag 8	11 640
5) laboratoriebiträde i Ag 7	11 076
6) förste assistent i botanik (fr. o. m. vårterminen)	7 380
7) förste amanuens i botanik (fr. o. m. vårterminen) ..	3 690
8) uppräknig av arvode till lärare i matematik och statistik	900
9) tre kursgivare i kemi	38 550
10) övningsassistenter i kemi	36 000
11) biträdes- och vaktmästarhjälp för receptariekurser	10 000
12) kursgivare i farmakognosi	3 400
13) kursgivare i galenisk farmaci	3 050
14) kursgivare i social- och rättsfarmaci	3 750

15) biologisk-medicinsk kurs rörande läkemedlen	2 250	
16) kursgivare i farmaceutisk steriliseringsteknik	5 430	
17) förste amanuens i stället för tredje amanuens i farmaceutisk mikrobiologi	4 920	
18) amanuens i Af 13—Ae 19 med samtidig indragning av arvode å 4 200 till sekreterare	10 884	
19) kontorsbiträde i Af 1—Ae 5	8 124	
20) tillfällig hjälp på kansliet	5 000	202 944
21) <i>Omkostnader</i>		21 000
22) <i>Materiel</i>		104 000
	Summa kronor	527 944
	avrundat	528 000

Kommittén föreslår, att beloppet anvisas under ett förslagsanslag, vilket icke må överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Byggnads- och inredningsarbeten

Såsom redan framgått av det föregående har farmaceututbildningskommittén i betänkandet understrukt, att farmaceutiska institutets lokalförhållanden innebär det största hindret för en snabb ökning av institutets utbildningskapacitet. Kommittén erinrar om att den enligt direktiven för sitt arbete har att utreda institutets lokalfråga i hela dess vidd samt anföra bland annat följande.

Förslag om en förbättring av institutets lokaler har senast den 31 augusti 1956 framlagts av byggnadsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t.

De av byggnadsstyrelsen förordade byggnadsåtgärderna hade kostnadsberäknats till drygt 1,6 miljoner kronor. Härav avsågs 250 000 kronor för yttre iståndsättning och 750 000 kronor för installationer av skilda slag. Byggnadsstyrelsen hade ansett de angivna kostnaderna försvarliga, sedda mot bakgrunden av byggnadens storlek, nuvarande värde och — enligt dåvarande bedömande — återstående livslängd. De föreslagna åtgärderna skulle endast i jämförelsevis ringa utsträckning tillföra institutet ökade lokaler. Genom de avsedda reparations- och förstärkningsarbetena — icke minst avseende ledningsnäten — skulle de dock sannolikt kunna underlätta ett än mer intensivt utnyttjande av fastigheten.

Riksdagens revisorer har i sin år 1956 avgivna berättelse (del 1; § 29) uttalat tvekan om huruvida de av byggnadsstyrelsen förordade åtgärderna borde komma till utförande. De förmenar, att institutets ifrågavarande byggnad företer stora bristfälligheter i olika avseenden. Sedan revisorerna uttalat, att institutets byggnadsfrågor påkallar en snar lösning, förordar de på anförda skäl, att den göres till föremål för en speciell snabbutredning. Det ingår i farmaceututbildningskommitténs uppdrag att verkställa en sådan utredning. Emellertid har det hittills icke varit möjligt för kommittén att närmare angripa detta problemkomplex. De förslag till en provisorisk förstärkning av institutets intagningskapacitet från och med budgetåret

1958/59, som framlägges i detta betänkande, är endast i mycket begränsad omfattning förknippade med förslag till lokalförbättringar, men dessa är ofrånkomliga även för en kortare tids utnyttjande.

Av betänkandet inhämtas följande rörande behovet av engångsanslag — *punkt 1* i sammanställningen av medelsbehovet — för genomförandet av de lokalförbättringar m. m., som enligt kommitténs bedömning är nödvändiga för att den föreslagna ökade intagningen vid institutets lärokurser skall kunna komma till stånd.

Kommittén har sökt att i viss mån bemästra lokalsvårigheterna genom att förlägga receptarielaborationerna i kemi till lokaler utanför institutet samt genom att räkna med att det ökade lärarbehovet delvis skall täckas av arvodister med annan huvudsyssla. Genom den senare anordningen minskas behovet av nya arbetsplatser för lärare inom institutets lokaler. Trots det man kan vinna genom de här angivna arrangemangen, är det nödvändigt att vissa byggnads- och inredningsarbeten utföres inom institutets fastighet, om det av kommittén förordade utvidgningsförslaget skall kunna genomföras. Sålunda erfordras arbetsplatser för de tillkommande befattningshavare, som har sin huvudsakliga verksamhet förlagd till institutet. Vidare är det nödvändigt att skapa förutsättningar för ett än mer intensivt utnyttjande av tillgängliga lokaler för studentlaborationer.

Kommittén har i samråd med institutets lärare och byggnadsstyrelsen låtit undersöka arten och omfattningen av de arbeten, som sålunda skulle erfordras. Härvid har framgått att följande åtgärder är påkallade, nämligen en mindre ökning av de botaniska utrymmena, anordnande av fler arbetsplatser i arbetsrum för kemiens lärarpersonal, ändrad rumsindelning för ett mera rationellt utnyttjande av vissa laboratorielokaler för kemi och farmakognosi samt anordnande av ytterligare två toaletter och ett kapprum.

Kostnaderna för dessa lokalförändringar har av byggnadsstyrelsen uppskattats till 220 000 kronor. Därav avser 25 000 kronor anskaffning av lös inredning. Då vissa arbeten, som blir aktuella i samband med de föreslagna byggnadsarbetena, snarast har karaktär av underhåll och reparation har byggnadsstyrelsen under hand uppgivit, att en delkostnad av 20 000 kronor kunde bestridas av byggnadsstyrelsens underhållsmedel. Det erforderliga engångsanslaget uppgår sålunda till 200 000 kronor. Då ett utförande av de arbeten, varom här är fråga, icke anses öka byggnadens värde, synes anslaget böra belasta driftbudgeten.

Avlöningar

Lärarpersonal m. m. för apotekarlinjen

Kemi

Nuvarande personal. För ämnet kemi disponerar farmaceutiska institutet för närvarande följande, för apotekar- och receptarielinjerna delvis gemensamma personal, nämligen en professor i kemi och kemisk farmaci, tre laboratorer, varav en tillika biträdande lärare, en extra lärare, två förste

assistenter, en förste amanuens, tre tredje amanuenser, två institutionsvaktmästare och tre laboratoriebiträden.

Undervisning och examination i kemi och farmaceutisk kemi på receptarielinjen ombesörjes av en av de nyssnämnda laboratorerna och den extra läraren. Övrig lärarpersonal svarar för kemiundervisningen på apotekarlinjen.

K o m m i t t é n: Kommittén finner det angeläget, att lektionsundervisning och duggningar anordnas på apotekarlinjen i sådan utsträckning att de studerande föres fram till slutförhör och tentamina i nära anslutning till att kursundervisningen avslutas. Det har också visat sig önskvärt, att en särskild föreläsningkurs kommer till stånd inom farmaceutisk organisk kemi. För ifrågavarande uppgifter bör anlitas den laborator och den extra lärare, som nu omhänderhar kemiundervisningen på receptarielinjen.

Även i fortsättningen bör laboratorerna stå som ledare för laborationsundervisningen på apotekarlinjen. Det är emellertid nödvändigt, att de därvid biträdes av assistenter och amanuenser i större omfattning än nu är fallet. Varje laborationsgrupp torde bland annat med hänsyn tagen till laboratorieutrymmena lämpligen böra omfatta 20 studerande.

Antalet laborationstimmar per år för en grupp om 20 studerande uppgår till 630. Antalet laborationsgrupper kommer enligt kommitténs förslag att under budgetåret 1958/59 uppgå till sex och vid fortsatt ökad intagning under budgetåret 1959/60 till åtta. För åtta laborationsgrupper blir det sammanlagda antalet laborationstimmar ($8 \times 630 =$) 5 040 timmar. Härutöver har man att räkna med att ej ringa tid kommer att åtgå till förberedelsearbete för laborationsundervisningen. Tjänstgöringsskyldigheten för här ifrågavarande assistent- och amanuenspersonal — utgörande för en förste assistent 1 000 timmar och för en förste amanuens 600 timmar per år — kan icke rimligen uttagas enbart i form av förberedelsearbete för och biträde vid laborationsundervisningen. Skälig hänsyn måste jämväl tagas till forskningsverksamheten. Med beaktande härav anser kommittén ett minimibehov föreligga av sex förste assistenter och sex förste amanuenser, då utökad intagning lett till att 80 studerande undervisas i kemi under såväl första som andra läsåret. Kommittén bedömer, att under första året härav erfordras fyra förste assistenter och fyra förste amanuenser. Då det för närvarande finns två förste assistenter och en förste amanuens, blir behovet av ny personal under budgetåret 1958/59 två förste assistenter och tre förste amanuenser eller — vid bifall till institutets i anslagsäskandena för samma budgetår framlagda förslag om inrättande av ytterligare en förste assistentbefattning i kemi — ytterligare en förste assistent och tre förste amanuenser (*punkterna 2 och 3*).

Utöver den föreslagna lärarpersonalen kräver utökningen under budgetåret 1958/59 en extra institutionsvaktmästare och ett extra laboratoriebiträde (*punkterna 4 och 5*).

Botanik

Nuvarande personal. Undervisningen i botanik omhänderhas av lektorn i ämnet. Den personal, som står till lektorns förfogande, är en tredje amanuens och ett laboratoriebiträde.

Kommittén: Laborationerna i ämnet omfattar per student 25 dagar à 6 timmar. Med ett studentantal av 80 erfordras fyra laborationsgrupper, varför antalet undervisningstimmar blir ($25 \times 6 \times 4 =$) 600. I enlighet med de principer, som angivits för kemi, erfordras för ett tillfredsställande genomförande av laborationer av denna omfattning utöver tredje amanuensen en förste assistent och en förste amanuens. — Då laborationer under första läsåret endast förekommer under vårterminen, inskränker sig behovet under budgetåret 1958/59 till en halv befattning som förste assistent och en halv befattning som förste amanuens (*punkterna 6 och 7*).

Matematik och statistik

Kommittén: Ur den i institutets stat förekommande posten Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, utgår för närvarande ett arvode av 3 300 kronor till en lärare i matematik och statistik. Vid en fördubbling av studentantalet torde lärarens arbete ökas med blott omkring 50 procent. Detta sammanhänger med att det ökade studentantalet endast medför att räkneövningarnas antal och antalet slutprov och förhör ökar för läraren. Föreläsningarnas antal kan däremot förbli oförändrat. Ett med 50 procent uppräknat arvode eller avrundat 5 000 kronor synes erfordras för denna undervisning, sedan de två första årens lärokurs fått fördubblat antal deltagare. För budgetåret 1958/59 inskränker sig det ökade medelsbehovet till 900 kronor (*punkt 8*).

Lärarpersonal m. m. för receptarielinjen**Kemi**

Nuvarande förhållanden. Antalet deltagare vid en lärokurs för receptarieexamen är 60. Undervisningen — som för närvarande ombesörjes av en laborator och en extra lärare — omfattar omkring 100 föreläsningar och 25 laborationsdagar à 6 timmar. Två skriftliga prov anordnas, och under laborationerna förekommer två särskilda förhör. Vidare anordnas för närvarande två à tre muntliga förhör i fysikalisk och oorganisk kemi i anslutning till föreläsningarna. Härtill kommer sluttentamina.

Kommittén: Kommittén föreslår — under erinran att förut nämnda laborator och extra lärare enligt kommitténs förslag skall överföras till apotekarlinjen — att en särskild kursledare omhänderhar undervisning och examination i kemi och farmaceutisk kemi vid varje lärokurs. Vid beräkning av arvodet till en sådan kursledare har kommittén tillämpat de normer, som

gäller vid tekniska högskolan i Stockholm, såvitt angår ersättning till biträdande lärare. Dessa normer innebär, att följande ersättning utgår, nämligen ett grundarvode av 600 kronor, 70 kronor per föreläsningstimme och 35 kronor per timme vid övningar och demonstrationer. Tillämpade på förevarande fall leder dessa normer till ett arvode av $(600+100\times 70+150\times 35=)$ 12 850 kronor (*punkt 9*).

Laborationerna pågår vid tre kurser under $(25\times 6\times 3=)$ 450 timmar. För handledning av studenterna har kommittén bedömt erforderligt förutom kursledaren två övningsassistenter för varje grupp om 30 studenter. Detta motsvarar 1 800 assistenttimmar för den direkta tillsynen under laborationstid. Med hänsyn till förberedelsearbete och behovet av personal för duggningar synes arvode till övningsassistenter böra beräknas för minst 2 400 timmar. Assistenterna skall tjänstgöra förhållandevis många timmar under en kort tidsperiod. Med hänsyn härtill synes det arvode, som i regel utgår till assistent vid tekniska högskolan i Stockholm (21 kronor 50 öre för timme), knappast kunna komma i fråga. Kommittén anser sig dock icke böra räkna med en lägre genomsnittlig ersättning än 15 kronor per timme, d. v. s. ungefär den timpenning, som tillkommer en förste assistent vid institutet. Med denna beräkningsgrund skulle erfordras för övningsassistenter ett arvodesbelopp av 36 000 kronor (*punkt 10*). Särskilt belopp bör även beräknas för vaktmästar- och biträdeshjälp. Behovet uppskattas till 10 000 kronor (*punkt 11*).

Övriga ämnen

K o m m i t t é n: För undervisning i övriga ämnen under läsåret 1958/59 vid två receptarietkurser erfordras ingen särskild personal, eftersom sådan undervisning tillhör institutets ordinarie verksamhet. Däremot måste särskilda medel beräknas för undervisningen i här avsedda ämnen vid den tredje lärokursen. De ämnen varom här är fråga är farmakognosi, galenisk farmaci samt social- och rättsfarmaci. Vidare erfordras särskilda medel för anordnande av — utöver nuvarande kurser — en biologiskt-medicinsk översikt kurs samt kurs i farmaceutisk steriliseringsteknik. Som underlag för medelsberäkningen må följande nämnas om undervisningens omfattning och anordning i tentamensämnen.

Undervisningen i f a r m a k o g n o s i meddelas i form av föreläsningar, vilka uppgår till omkring 40. Varje studerande undergår enskild tentamen. Sålunda erfordras en kursgivare, som skall hålla sagda antal föreläsningar och förrätta omkring 60 tentamina (*punkt 12*).

Omfattningen av kursen i g a l e n i s k f a r m a c i är omkring 25 föreläsningar samt 5 demonstrationer. Vid de senare är de studerande uppdelade i fyra grupper. De studerandes kunskaper kontrolleras dels genom en skrivning i preparatkännedom, dels genom enskilda tentamina. Lärarens

arbete utöver tentamina fördelar sig alltså på 25 föreläsningstimmar och 20 demonstrationstimmar (*punkt 13*).

Föreläsningkursen i ämnet social- och rättsfarmaci omfattar 45 timmar. Ett obligatoriskt skriftligt prov förekommer avseende de s. k. expeditiönsföreskrifterna, varjämte enskilda tentamina hålls med varje examinand (*punkt 14*).

Vid beräkning av arvoden till de kursgivare, som erfordras i nämnda ämnen, har tillämpats förut angivna normer. För de här avhandlade ämnena skulle alltså följande ersättningsbelopp erfordras, nämligen för farmakognosi ($600 + 40 \times 70 =$) 3 400 kronor, för galenisk farmaci ($600 + 25 \times 70 + 20 \times 35 =$) 3 050 kronor samt för social- och rättsfarmaci ($600 + 45 \times 70 =$) 3 750 kronor.

Som arvode för en biologiskt-medicinsk översikt kurs utgår för närvarande 1 800 kronor. Institutets styrelse har i sina anslagsäskanden för budgetåret 1958/59 hemställt, att arvodet måtte uppräknas till 2 250 kronor. Kommittén räknar med det sistnämnda beloppet i sina anslagsberäkningar (*punkt 15*).

Kursen i farmaceutisk steriliseringsteknik omfattar ca 15 föreläsningar och 6 laborationsdagar à 6 timmar för varje student. Vid laborationerna är de studerande uppdelade i tre grupper om 20 studenter. Kursen avslutas med ett skriftligt förhör. Vid de ordinarie kurserna meddelas undervisningen av laboratorn i farmaceutisk mikrobiologi, biträdd av en tredje amanuens. För den extra kursen beräknas arvodet till en kursgivare i nämnda ämne uppgå till ($600 + 15 \times 70 + 3 \times 6 \times 6 \times 35 =$) 5 430 kronor (*punkt 16*). Den erforderliga amanuenshjälpen synes bäst kunna tillgodoses, om den nuvarande befattningen som tredje amanuens i farmaceutisk mikrobiologi ombildas till en förste amanuens tjänst (*punkt 17*).

Administrativ personal

Nuvarande personal: För sekreterar- och kamrerargöromål finns vid institutet arvodesavlönade befattningshavare. Institutets sekreterare har ett årsarvode av 4 200 kronor. Kamreraren uppbär ett årsarvode av 3 600 kronor. Sekreteraren har att ombesörja alla sekreteraruppgifter vid institutet. Dock utgår ett särskilt arvode av 1 200 kronor till en sekreterare hos styrelsen. I övrigt består kanslipersonalen av en kansliskrivare och en expeditiönsvakt, varjämte en telefonist jämsides med skötseln av telefonväxeln ombesörjer kontorsgöromål. Slutligen finns under terminerna ett deltidсанställt arvodesavlönat biträde.

Kommittén: Skall den av kommittén föreslagna väsentliga ökningen av institutets utbildningskapacitet kunna genomföras, är en förstärkning av institutets kamerala och administrativa organisation ofrånkomlig. San-

nolikt skulle den lämpligaste anordningen vara att ersätta de nuvarande arvodesbefattningarna som institutets sekreterare och kamrerare med en tjänst som förste byråsekreterare. Det förutsattes att en sådan befattningshavare i erforderlig utsträckning skulle ha tillgång till biträdande personal. Inrättande av en tjänst som förste byråsekreterare skulle emellertid föregripa de ställningstaganden, som inom en nära framtid måste ske i anslutning till att kommittén behandlar en mera definitiv organisationsplan för institutet. För att institutet tills vidare skall kunna bemästra de kamerala och administrativa arbetsuppgifterna, har kommittén i detta läge i stället ansett sig böra föreslå, att en amanuensbefattning inrättas (*punkt 18*). Amanuensen bör i första hand övertaga de arbetsuppgifter, som nu ankommer på institutets sekreterare. Det förutsattes sålunda, att sekreterararvodet indrages. I mån av tid bör emellertid amanuensen även biträda med de kamerala göromålen. Skulle så visa sig icke kunna ske, blir en icke oväsentlig uppräknig av kamrerararvodet framdeles nödvändig.

Under förutsättning att den i institutets petitaskrivelse avseende budgetåret 1958/59 begärda kanslibiträdestjänsten tillkommer, bör man kunna begränsa sig till att i övrigt förstärka den administrativa personalen med ett kontorsbiträde, varjämte ett belopp av 5 000 kronor bör anvisas för tillfällig arbetskraft (*punkterna 19 och 20*).

Omkostnader och materiel

Kommittén beräknar medelsbehovet under nästa budgetår för omkostnader till 21 000 kronor (*punkt 21*) och för materiel till 104 000 kronor (*punkt 22*). Beträffande ifrågavarande medelsbehov anför kommittén följande.

Vid bifall till kommitténs förslag kommer verksamheten vid farmaceutiska institutet att bli i hög grad intensifierad. Antalet studerande ökar redan under budgetåret 1958/59 med 100 och personalen kommer att öka med ett 20-tal personer. I vilken utsträckning omkostnadsanslaget med anledning härav behöver förstärkas, är synnerligen vanskligt att bedöma. Med ledning av hittillsvarande belastningssiffror har kommittén gjort följande uppskattning av det ökade medelsbehovet för o m k o s t n a d e r.

Renhållning och städning	10 000 kronor
Skrivmateriel, papper och blankettryck	5 000 »
Telegram, telefon och annonsering	5 000 »
Inköp och underhåll av kontorsmaskiner	1 000 »
	<hr/>
	21 000 kronor

I fråga om m a t e r i e l erfordras dels medel för vissa anskaffningar av engångsnatur, dels medel för driftkostnader.

Beträffande de erforderliga engångsanskaffningarna har beräkningarna resulterat i följande anslagsbehov.

Höstterminens laborationer i oorganisk kemi ..	8 000	kronor
Vårterminens laborationer i analytisk kemi	9 000	»
Laborationer i fysikalisk kemi	13 900	»
Utrustning för nya befattningshavare i kemi ..	10 000	»
Komplettering av viss gemensam apparatur i kemi	9 200	»
Mikroprojektionsapparat för botanik	5 000	»
Två mikroskop för assistent och amanuens i botanik	5 900	»
Övrig utrustning för botanik	1 100	»
Möbler och armatur	3 900	»
	<hr/>	
	66 000	kronor

Vad angår driftkostnaderna har från tekniska högskolan uppgivits, att ersättning för materiel för de dit förlagda receptarieturserna kunde beräknas till 13 000 kronor. De ökade materielkostnaderna, föranledda av övriga laborationer, har av kommittén beräknas till 25 000 kronor.

Sålunda erfordras för materiel (66 000 + 13 000 + 25 000 =) 104 000 kronor.

Remissyttranden

Kommitténs förslag har i allt väsentligt fått ett gynnsamt mottagande. Flertalet remissinstanser har understrukit att en omedelbar utvidgning av institutets utbildningskapacitet är nödvändig med hänsyn till rådande brist på farmaceutiskt utbildad personal. Några invändningar mot den av kommittén förordade ökningen av antalet utbildningsplatser har inte framkommit. Beträffande de i det föregående redovisade särskilda frågorna har i en del remissyttranden framförts erinringar, vilka dock i flertalet fall avser enskildheter i förslagen. Bland annat förordas vissa modifikationer i kommitténs förslag beträffande undervisningens anordnande och lärarorganisationen. Betydelsen av att möjligheterna till forskning vid institutet icke försämras understrykes. Institutets lokalfråga måste, betonas i några yttranden, snarast lösas definitivt, om undervisningen och forskningen vid institutet skall kunna bedrivas på ett fullt tillfredsställande sätt. I icke oväsentlig utsträckning har i remissyttrandena framförts förslag och synpunkter, som närmast har karaktären av rekommendationer för kommitténs fortsatta arbete.

Åtskilliga remissinstanser understryker kommitténs uttalande, att det synes bli ofrånkomligt att verkställa mera djupgående analyser än de nu föreliggande rörande behovet av farmaceutiskt utbildad arbetskraft. *Medicinalstyrelsen* framhåller, att dessa analyser bör verkställas snarast möjligt med hänsyn till att de även kan tänkas påverka de provisoriska lösningar i fråga om undervisningen vid institutet, som under de närmaste åren måste genomföras. *Centralstyrelsen för Sveriges farmaceutförbund* anför i detta sammanhang följande.

I avseende på apoteksväsendets behov av farmaceutisk personal bygger den av kårorganisationerna verkställda, tidigare nämnda utredningen på såsom grundförutsättning en i huvuddragen oförändrad organisation av apoteksväsendet. 1946 års läkemedelsutredning framlade i sitt betänkande angående omorganisation av apoteksväsendet i riket m. m. (SOU 1951: 34) ett förslag, att apoteksväsendet skulle förstärkas, vilket enligt utredningen bland annat skulle medgiva en radikal minskning av apotekspersonalen, speciellt i fråga om antalet legitimerade apotekare. Sedermera har särskilda utredningsmän — 1953 års läkemedelskommitté — tillkallats för att ytterligare pröva frågan om läkemedelsförsörjningen och därvid väga läkemedelsutredningens förslag mot de alternativa förslag, som framkommit under remissbehandlingen eller som kunde framkomma under det fortsatta utredningsarbetet. Då 1953 års läkemedelskommitté ännu icke framlagt resultatet av sina överväganden, synes det nödvändigt att farmaceututbildningskommittén samråder med nämnda läkemedelskommitté, innan de erforderliga, mera omfattande beräkningarna av rekryteringsbehovet utföres. — Då behovet av farmaceuter inom läkemedelsindustrin och läkemedelsgrosshandeln under senare år avsevärt stegrats, synes det önskvärt att farmaceututbildningskommittén även i detta avseende anskaffar ett säkrare material såsom underlag för beräkningarna, än hittills varit möjligt.

Farmaceutiska institutets studentkår och Sveriges förenade studentkårer framhåller i ett gemensamt yttrande att de funnit sig icke böra resa några invändningar mot slutsatserna i den verkställda utredningen rörande behovet av farmaceutiskt utbildad personal. Studentorganisationerna understryker emellertid vikten av att kommittén under sitt fortsatta arbete uppmärksammar eventuella tecken på att förutsättningarna för utredningens beräkningar ej skulle visa sig vara riktiga. Härom anföres följande.

Givetvis gäller utredningens siffror endast under förutsättning att inga väsentliga strukturförändringar beträffande apoteksväsendets organisation inträffar, att apotekens verksamhet ökar och nya apotek inrättas i beräknad omfattning, att behovet av apotekare och receptarier inom läkemedelsindustri, i offentlig tjänst eller inom apotekarsocietetens centrala organ stiger i väntad takt och att avgången från yrket ej ökar eller minskar.

I övrigt har remissinstanserna huvudsakligen uppehållit sig vid spörsmålet om undervisningens anordnande under provisoriet och frågan om erforderliga personalförstärkningar för genomförandet av kommitténs förslag.

Styrelsen för farmaceutiska institutet har inhämtat yttrande från *institutets lärarkollegium*, som uttalar bland annat följande.

I betänkandet behandlas bland annat anordnandet av kemilaborationerna på den utökade apotekarkursen, och kommittén diskuterar ingående undervisningstekniska problem i samband därmed. Som allmän norm förordas att studenterna indelas i två grupper, som växelvis använder laboratorierna varannan vecka. Till de på detta sätt laborationsfria veckorna föreslås s. k. dugningar samt lektionsundervisning koncentrerade. Det förutsättes att varje vecka omfattar sex laborationsdagar. Enligt kollegiets uppfattning måste den föreslagna anordningen emellertid medföra påtagliga olägenheter

och få en minskning av undervisningens effektivitet som följd. De upprepade avbrotten i en sammanhängande laborationskurs måste med nödvändighet medföra tidsförluster. Likaså torde korta läsperioder om en vecka utgöra en ineffektiv form för inläsning av de omfattande ämnen det här är fråga om.

Kollegiet får i stället förorda ett av kemilaboratorerna framlagt förslag för apotekarkursens laborationer. Enligt detta förslag genomföres laborationerna i sammanhängande avsnitt med femdagarsveckor. Inläsningen av kurserna kan ske under mellanliggande laborationsfria perioder, till vilka också huvudparten av föreläsningar, lektionsundervisning och duggningar förläggas. — Den av kollegiet förordade formen för apotekarkursens kemilaborationer torde ej medföra nämnvärt ökade kostnader för utrustning, eftersom även den av kommittén föreslagna anordningen nödvändiggör att varje student har sin egen utrustningsuppsättning.

Kommittén meddelar att det visat sig önskvärt att en särskild föreläsningkurs i farmaceutisk organisk kemi kommer till stånd. Kollegiet delar kommitténs uppfattning att en sådan kurs bör utgöra ett värdefullt tillskott till undervisningen.

Då kommittén behandlar personalbehovet framföres uppfattningen, att receptarieundervisningen principiellt skall handhas av personal, som icke undervisar på apotekarlinjen. Denna uppfattning kan kollegiet icke dela. Receptarieundervisningen utgör en betydelsefull del av institutets verksamhet och bör vara samordnad med utbildningen på apotekarlinjen. Receptarieutbildningen bör därför omhänderhas av undervisningsvana lärare, förtrogna med institutets övriga verksamhet. Kommitténs förslag med kursgivare, som har sin ordinarie verksamhet utanför institutet, kan kollegiet ej biträda såsom princip för receptarieutbildningen.

Enligt kollegiets uppfattning bör all kemiundervisning på receptariekurserna ställas under ledning av den laborator i kemi som nu är knuten till denna undervisning. Han bör härvid assisteras av två extra lärare i kemi (en av dessa måste alltså nyanställas). Endast genom en sådan anordning erhålles garantier för likformighet och kontinuitet i fråga om undervisningen på receptariekurserna. Nämnda extra lärare bör även biträda vid duggningar på apotekarkursen samt ha någon skyldighet att handleda speciallaborationer på apotekarkursen. För handledning vid apotekarkursens laborationer krävs enligt detta förslag ytterligare en förste assistent. Kollegiets förslag innebär alltså, att de av kommittén föreslagna tre kursgivarna i kemi ersättes med en extra lärare i kemi och en förste assistent. Någon större svårighet att under nästkommande läsår bereda arbetsplats åt de nytillkommande lärarna på receptariekurserna torde ej föreligga.

För kursgivaren för den biologiskt-medicinska översiktskursen räknar kommittén med ett arvode av 2 250 kronor. Denna kurs omfattar 50 timmar. Det synes lärarkollegiet rimligt att kursgivaren erhåller ett arvode beräknat efter samma grunder som för övriga kursgivare, varför en uppräkning av detta arvode bör ske.

Med hänsyn till knappheten på handledare vid laborationerna i farmaceutisk mikrobiologi och steriliseringsteknik anser kollegiet det vara önskvärt att tjänsten som tredje amanuens bibehålles vid sidan av den föreslagna förste amanuens-tjänsten.

Kollegiet anser det betydelsefullt, att rekryteringen av de lärartjänster, som tillkommer vid den utökade undervisningen, kan underlättas genom

samarbete med apotekarsocietetens kontrollaboratorium och statens farmaceutiska laboratorium. I vissa fall torde en sådan provisorisk anordning kunna bli av värde. Kollegiet vill dock betona, att det endast är i undantagsfall som väsentligare delar av undervisningen bör ombesörjas av lärare, som har sådant uppdrag som bisyssla.

Kommittén påpekar att en förstärkning av institutets administrativa organisation är nödvändig i samband med den föreslagna utökningen av utbildningskapaciteten och föreslår att en amanuensbefattning inrättas. Amanuensen skulle i första hand övertaga de arbetsuppgifter, som nu åvilar institutets sekreterare. Även kollegiet anser att en utökning av den administrativa personalen bör ske, men ifrågasätter möjligheten att på förslaget sätt erhålla en kraft med erforderliga kvalifikationer.

Styrelsen för farmaceutiska institutet anför bland annat följande.

Vad angår de av lärarkollegiet berörda detaljerna om laborationernas anordning torde dessa knappast vara av natur att böra prövas av statsmakterna, utan det synes få ankomma på styrelsen att sedermera meddela erforderliga beslut.

Styrelsen delar kollegiets uppfattning att arvodet för biologiskt-medicinska översiktskurser behöver uppräknas. Kollegiet har som nämnts föreslagit en viss omdisposition av arvodesbeloppet för kemiundervisningen. Här om får styrelsen anföras, att ett genomförande av det föreslagna provisoriet torde påkalla, att styrelsen har möjlighet att inom ramen för anvisade belopp vidtaga de anordningar, som i varje läge kan visa sig mest ändamålsenliga. Styrelsen utgår från att den erhåller här för erforderligt bemyndigande.

Lärarkollegiet har uttalat en viss tvekan inför kommitténs förslag om institutets administration. På denna punkt kan styrelsen icke blott understryka kollegiets uttalande utan måste även för egen del ge uttryck åt sin allvarliga oro inför det framlagda förslaget. Styrelsen delar kommitténs uppfattning att inrättande av en amanuensbefattning är ändamålsenligt inför de kommande ökade arbetsuppgifterna. Däremot kan styrelsen icke finna det möjligt att samtidigt indraga det nuvarande sekreterararvodet. Särskilt under det första året av provisoriets genomförande bedömer styrelsen det vara ett oundgängligt villkor, att institutet har till sitt förfogande en mera förfaren administrativ kraft än vad som torde kunna förvärfvas å en amanuensbefattning. Styrelsen får sålunda tillstyrka inrättandet av en amanuens tjänst men bedömer det samtidigt nödvändigt, att sekreterarbefattningen bibehålles. Vad kommittén i övrigt anført om administrativ personal föranleder ingen erinran från styrelsens sida.

I likhet med lärarkollegiet finner *studentorganisationerna* övervägande skäl tala för det av institutets laboratorer i kemi framlagda förslaget till anordnande av laborationerna i kemi på apotekarlinjen och förordar därför detta förslag. I övrigt tillstyrker organisationerna utredningens förslag utom i fråga om lärarpersonalen. Här om anför de följande.

Kommittén föreslår att det ökade behovet av lärarkrafter på apotekarlinjen endast skall tillgodoses med nyinrättade assistent- och amanuens tjänster, medan antalet professorer och laboraturer föreslås oförändrat. Kommitténs förslag kan på denna punkt inte accepteras. Studentorganisa-

tionerna finner det otillfredsställande, att en stor del av undervisningen och handledningen kommer att bestridas av personal med relativt låg kompetens. Härigenom torde allvarliga risker för en sänkning av utbildningens standard uppstå. Med den skisserade personalstrukturen torde vidare de för undervisningen ansvariga så överhoppas med andra uppgifter att tiden för forskning och forskningshandledning kommer att bli synnerligen knapp. Detta är så mycket mer allvarligt, som redan nu möjligheterna till forskning och forskarutbildning är kraftigt beskurna på grund av små forskaranslag, otillräcklig personal och omfattande undervisnings- och examinationsskyldigheter. Med den föreslagna organisationen kommer möjligheterna att till institutet knyta lämpliga personer för undervisning och forskning sannolikt att bli mycket små. Det torde dessutom bli svårt att locka kvalificerade sökande till de lägre befattningarna, om inte vidgade beföringmöjligheter skapas. Studentorganisationerna vill därför kraftigt betona vikten av att fler högre tjänster inrättas för undervisning, handledning och forskning.

Det stora rekryteringsbehovet av lärarpersonal för receptarielinjen skall enligt kommittén kunna täckas genom ett utnyttjande av viss personal vid apotekens kontrollaboratorium och eventuellt även statens farmaceutiska laboratorium. Även om möjligheter skulle kunna skapas för de s. k. kursgivarna att vid sidan av sitt ordinarie arbete på de nämnda laboratorierna leda undervisning och laborationer, ställer sig studentorganisationerna skeptiska till ett sådant arrangemang. Fördelarna med lärarpersonal, som helt kan koncentrera sig på undervisning och handledning torde vara uppenbara och kan inte utan fara för utbildningens kvalitet förbises. Studentorganisationerna föreslår därför att ett antal förslagsvis extra lärartjänster inrättas, varigenom ett färre antal personer skulle behöva knytas till institutet.

Studentkårerna påpekar slutligen att kommittén icke framlagt förslag i fråga om lokaler för undervisningsmateriel i drog- och växtkännedom och för studier i ämnena botanik och farmakognosi samt fortsätter:

För närvarande upplåter farmaceutiska institutets studentkår utrymme och bekostar hyran för en sådan lokal — ett förhållande, som torde vara unikt i detta land. Av det utrymme på cirka 90 m², som disponeras av studentkåren, tages cirka 25 m² i anspråk för detta ändamål. Rummet användes på receptarielinjen för studier i ämnet farmakognosi och på apotekarlinjen för studier i ämnena botanik och farmakognosi. Det rymmer maximalt åtta studerande och är följaktligen redan nu belastat till det yttersta. En så kraftig ökning av studentantalet, som föreslås i kommitténs betänkande, kommer att medföra dels att studierummet blir helt otillräckligt, dels att studentkårens eget lokalbehov ökar. Vikten av att detta lokalproblem snarast löses måste kraftigt understrykas. Då studentkåren till hösten 1958 oundgängligen behöver disponera hela sitt lokalutrymme måste nödvändiga omändrings- och reparationsarbeten igångsättas redan sommaren 1958.

Även *centralstyrelsen för Sveriges farmaceutförbund* har i sitt yttrande behandlat kommitténs förslag om laborationsundervisningen i kemi på apotekarlinjen. Den definitiva utformningen bör enligt centralstyrelsens mening fastställas av institutets styrelse och lärarkollegium i samråd med

studentkåren. I fråga om personalbehovet för genomförandet av kommitténs förslag anför centralstyrelsen i huvudsak följande.

Centralstyrelsen anser sig icke kunna dela den av farmaceututbildningskommittén uttalade principiella uppfattningen, att lärare på apotekarlinjen icke skall handha undervisning vid receptariekurserna. Centralstyrelsen finner det nämligen önskvärt, att undervisningen vid receptariekurserna så långt möjligt anknytes till apotekarundervisningen och därigenom bland annat tillföres de erfarenheter, som vinnes vid den senare. 1955 års universitetsutredning har i sitt första betänkande (SOU 1957: 24) berört bristen på kontinuitet i den akademiska undervisningen, 'en brist som sammanhänger med att undervisningen i allt större utsträckning kommit att åvila tillfälligt förordnade lärarkrafter, många gånger med otillräcklig pedagogisk erfarenhet och ofta med sitt intresse delat mellan undervisningen och det egna avhandlingsarbetet'. Motsvarande synpunkter synes kunna anföras i fråga om kommitténs förslag, att undervisningen i kemi vid de tre receptariekurserna i sin helhet skall omhändervhas av apotekare, vilka skulle ha sin huvudsysselsättning utanför farmaceutiska institutet, exempelvis vid apotekens kontrollaboratorium eller statens farmaceutiska laboratorium. Givetvis kan invändningar mot det av kommittén föreslagna arrangemanget icke anses bärande, om detsamma är en förutsättning för genomförandet av de tre receptariekurserna. Centralstyrelsen är dock icke övertygad om att inte andra lösningar kan nås inom den av kommittén för denna undervisning beräknade kostnadsramen och förutsätter att institutets styrelse och lärarkollegium med beaktande av de anförda synpunkterna skall äga disponera medlen på lämpligaste sätt. Kommittén har för övrigt uttalat att, då så kan vara lämpligt, ett sambruk av lärarkrafter vid de båda linjerna icke får hindras.

Apotekarsocieteten, som helt ansluter sig till kommitténs förslag, förklarar sig beredd att ställa vissa erforderliga lärarkrafter till undervisningens förfogande.

Statskontoret, som icke ansett sig kunna ingå på en närmare prövning av innehållet i de redovisade undervisningsplanerna och de i anslutning därtill gjorda beräkningarna rörande lärarbehovet, anför följande.

Förslag har framlagts, att den nuvarande arvodesbefattningen som sekreterare vid institutet skulle ersättas med en tjänst som amanuens (byråsekreterare). Härvid har framhållits, att den lämpligaste anordningen sannolikt vore att i stället för arvodesbefattningarna som sekreterare och kamrerare inrätta en tjänst som förste byråsekreterare. Att nu tillskapa en förste byråsekreterartjänst skulle emellertid föregripa ställningstagandena vid utformandet av en mera definitiv organisationsplan. Enligt statskontorets förmenande talar övervägande skäl för att den nuvarande sekreterarbefattningen bibehålles i avbidan på utredningsarbetets slutförande. Statskontoret avstyrker således inrättandet av en tjänst som amanuens (byråsekreterare).

Den föreslagna ökningen av antalet studerande nödvändiggör enligt kommittén vissa byggnads- och inredningsarbeten inom institutets fastighet. Kostnaderna härför har av byggnadsstyrelsen uppskattats till 220 000 kronor, varav 20 000 kronor skulle kunna bestridas av byggnadsstyrelsens

underhållsmedel. Riktigheten av dessa beräkningar undandraget sig statskontorets bedömande. I detta sammanhang förtjänar emellertid påpekas, att de sakkunniga uttalat, att ett utförande av de arbeten, varom här är fråga, icke anses komma att öka byggnadens värde. Vid sådant förhållande finner ämbetsverket det angeläget, att byggnadskostnaderna begränsas till vad som kan anses oundgängligen påkallat. Det synes jämväl böra övervägas, om icke kostnaderna för här ifrågavarande arbeten lämpligen skulle kunna fördelas på åtminstone två budgetår.

Byggnadsstyrelsen anser de föreslagna byggnadsåtgärderna välmotiverade.

Departementschefen

Farmaceututbildningskommittén har i sitt nu föreliggande första betänkande framlagt vissa förslag i syfte att möjliggöra en provisorisk ökning av farmaceutiska institutets utbildningskapacitet. Kommittén har därvid utgått från en genom medicinalstyrelsens försorg år 1956 verkställd utredning angående det framtida behovet av farmaceutiskt utbildad arbetskraft. Enligt nämnda utredning — som anmäldes redan i direktiven för farmaceututbildningskommittén — förelåg inom apoteksväsendet i oktober 1956 en brist på omkring 75 heltidstjänstgörande farmacevter med apotekarutbildning. Vid oförändrad utbildningskapacitet beräknades i utredningen att denna brist skulle komma att öka till cirka 210 år 1962, motsvarande omkring 40 procent av det vid denna tidpunkt uppskattade behovet. I fråga om receptarier inklusive farmacie kandidater på apoteken konstaterades i utredningen en brist i oktober 1956 på cirka 175. Denna brist beräknades vid oförändrad utbildningskapacitet komma att vara i huvudsak lika stor i oktober 1959. Utredningen utmynnade i ett krav på att farmaceutiska institutet borde beredas möjlighet att för utbildning till apotekare mottaga 80 studerande i första årskursen — mot för närvarande 40 — under tio år och för utbildning till receptarier 180 studerande årligen — mot för närvarande 120 — under omkring fem år. Farmaceututbildningskommittén har för sin del förordat att intagningen vid institutet från och med läsåret 1958/59 får den i utredningen åsyftade omfattningen och att den förordade ökade intagningen upprepas under flera år framåt.

Jag vill till en början erinra om att farmaceututbildningskommittén med föreliggande förslag om provisorisk utökning av farmaceutiska institutets utbildningskapacitet fullgjort blott en första del av det åt kommittén givna utredningsuppdraget. För kommittén återstår bland annat att undersöka den erforderliga examinationskapaciteten vid institutet på längre sikt och att utreda institutets lokalfråga i hela dess vidd. Kommittén har i sitt betänkande uttalat att det synes bli ofrånkomligt att grunda övervägande i lokalfrågan på än mer djupgående analyser än de nu föreliggande

rörande behovet av och tillgången på framacevtiskt utbildad arbetskraft. Angelägenheten av att sådana analyser kommer till stånd har också betonats i vissa remissyttranden över kommitténs betänkande. För egen del vill jag kraftigt understryka vikten av att kommittén vid prövningen av frågan om den erforderliga examinationskapaciteten på längre sikt granskar förutsättningarna för de hittills gjorda behovskalkylerna och därvid särskilt beaktar de strukturella förändringar som pågår eller kan väntas ske inom hela området för läkemedelsförsörjningen. Jag vill i detta sammanhang tillägga, att 1953 års läkemedelskommitté — som har till uppgift att inom inrikesdepartementet biträda med översyn av de av 1946 års läkemedelsutredning och apoteksorganisationerna avgivna förslagen berörande läkemedelsförsörjningen — väntas komma att slutföra sitt arbete inom kort. Självfallet kan nämnda kommittés utredningsresultat och eventuella därpå grundade rationaliseringsåtgärder eller andra anordningar tänkas påverka bedömningen på längre sikt av arbetskraftsbehovet inom apoteksväsendet.

Det aktuella personalläget inom apoteksväsendet är enligt min mening sådant, att snara åtgärder för en ökning av utbildningskapaciteten vid farmaceutiska institutets båda linjer är påkallade. Jag anser mig därför böra föreslå att sådana anordningar vidtages att intagningen vid apotekarlinjen kan fördubblas — från 40 till 80 studerande — från och med läsåret 1958/59 samt att intagningen vid receptarielinjen kan ökas med 60 studerande — till sammanlagt 180 — likaledes från och med läsåret 1958/59.

Av min redogörelse för farmaceututbildningskommitténs förslag framgår, att kommittén begränsat sig till att framlägga detaljerade kostnadsberäkningar för budgetåret 1958/59. Dessa beräkningar utmynnar i ett ökat medelsbehov av i runt tal 528 000 kronor. Av beloppet hänför sig 200 000 kronor till kostnader för byggnads- och inredningsarbeten samt inemot 70 000 kronor till vissa engångsanskaffningar.

Jag har under hand inhämtat, att kommittén beräknat, att den ökade intagningen vid full utbyggnad av provisoriet, d. v. s. från och med läsåret 1960/61, kommer att — fränsett kostnader för byggnads- och inredningsarbeten samt engångsanskaffningar — draga en årlig kostnad icke överstigande 650 000 kronor. Kommittén beräknar — med utgångspunkt i en medelsanvisning för löpande kostnader av omkring 230 000 kronor för budgetåret 1958/59 — att ytterligare 185 000 kronor kommer att belöpa på budgetåret 1959/60 samt därutöver 235 000 kronor på budgetåret 1960/61. Härjämte torde komma att erfordras för engångsanskaffningar cirka 100 000 kronor under budgetåret 1959/60 och cirka 150 000 kronor under budgetåret 1960/61. Av en till mig under hand överlämnad promemoria, innehållande en preliminär specifikation av kostnaderna för budgetåret 1959/60 och 1960/61, framgår, att den avsedda förstärkningen av avlöningsmedlen under nämnda budgetår, förutom en laboratur i galenisk

farmaci och en tjänst som extra lärare i Ag 21 i farmakognosi, uteslutande hänför sig till kostnader för kursledare, assistenter, amanuenser och biträdespersonal.

Med hänsyn till institutets redan nu knappa lokalutrymmen är det givet, att en så betydande ökning av intagningen som den nu föreslagna möter speciella svårigheter. Kommittén har emellertid på ett övertygande sätt visat att dessa svårigheter går att övervinna. Jag vill då särskilt peka på det förslag till sambruk av vissa lokaler vid tekniska högskolan, som kommittén framlagt. En dylik, om än tillfällig lösning av institutets lokalfråga synes mig välfunnen med hänsyn till angelägenheten av att investeringarna i möjligaste mån begränsas.

De erforderliga byggnads- och inredningsarbetena inom institutets gamla byggnad vid Kungstensgatan har av byggnadsstyrelsen uppskattats till totalt 220 000 kronor, av vilket belopp 20 000 kronor hänför sig till arbeten som närmast har karaktär av underhåll och reparation. Kostnaderna för sistnämnda ändamål avses med hänsyn härtill skola bestridas av underhållsmedel som står till byggnadsstyrelsens disposition. För täckande av återstoden av kostnaderna har kommittén för nästa budgetår hemställt om en medelsanvisning av 200 000 kronor (p. 1). Mot de beräknade totalkostnaderna för ifrågavarande arbeten synes mig icke finnas något att erinra. Som i olika sammanhang vitsordats är institutets lokaler i mycket bristfälligt skick. Vissa förbättringsarbeten i olika hänseenden är otvivelaktigt nödvändiga, om den ökade intagningen skall kunna komma till stånd. Med hänsynstagande till att arbetena delvis erfordras först när den fördubblade lärokursen för apotekarexamen när andra läsåret, kan emellertid, enligt vad jag under hand inhämtat, kostnaderna för byggnads- och inredningsarbetena lämpligen uppdelas på två budgetår och medelsanvisningen för nästa budgetår därför begränsas till 100 000 kronor. Jag föreslår alltså, att detta belopp nu anvisas. Jag finner det angeläget understryka, att den av mig förordade totala medelsanvisningen av 200 000 kronor bör avses för förbättring av i första hand utrymmen direkt avsedda för de studerande och för undervisningen samt i andra hand lokaler av annat slag. Vidare vill jag framhålla, att jag icke räknar med att ytterligare medel skall erfordras för byggnads- och inredningsarbeten under den tid som provisoriet varar.

Personalkostnaderna för utökningen av intagningen har av kommittén för budgetåret 1958/59 beräknats till cirka 203 000 kronor. Härav avser 179 000 kronor lärarkrafter och övrig för undervisningen erforderlig personal samt återstoden, 24 000 kronor, administrativ personal.

Vad gäller den förstnämnda personalkategorien synes mig kommitténs förslag från olika synpunkter i stort sett väl avvägt. Endast på några punkter har jag ansett mig böra förorda avsteg därifrån. Såsom framgår av det föregående har kommittén föreslagit, att den laborator och den extra

lärare, som nu ombesörjer undervisningen i kemi på receptarielinjen, skall frigöras härifrån och överflyttas till apotekarlinjen samt att undervisning och examination i kemi och farmaceutisk kemi vid var och en av de tre lärokurserna för receptarieexamen skall ombesörjas av en kursgivare med ett beräknat arvode av 12 850 kronor (p. 9). Mot överflyttningen finns enligt min mening i och för sig icke något att erinra. Starka skäl talar också för att i enlighet med kommitténs förslag utanför institutet på farmaciens område verksamma personer knytes till detta som kursgivare. Jag vill här erinra om att kommitténs förslag om en överflyttning av nyssnämnde laborator från receptarielinjen till apotekarlinjen till viss del motiveras av att laboratorn avses skola ge en särskild föreläsningkurs i farmaceutisk organisk kemi på apotekarlinjen. För egen del vill jag icke motsätta mig att en sådan kurs kommer till stånd. Dock bör enligt min mening ett dylikt nytillkommande undervisningsmoment ske inom ramen för nuvarande samlade undervisningsvolym, vilket sålunda förutsätter en motsvarande minskning av annat undervisningsstoff. Jag räknar därför icke med nya lärartimmar för den avsedda kursen. Enär dessutom ifrågavarande laborator kan beräknas bli helt engagerad i kemiundervisningen på apotekarlinjen först då det ökade antalet studerande når andra årskursen, synes denne under läsåret 1958/59 kunna omhänderha en lärokurs för receptarieexamen och antalet kursgivare nämnda läsår därför begränsas till två.

Vad beträffar den erforderliga förstärkningen i fråga om amanuenser kan jag, mot bakgrunden av de direkta behoven för undervisningen, icke helt ansluta mig till kommitténs förslag. Jag är endast i så måtto beredd att biträda förslaget om en ökning av antalet förste amanuenser i kemi (p. 3), att jag förordar anvisande av medel till två nya sådana befattningar. Förslaget om en förste amanuens i botanik (p. 7), kan jag icke tillstyrka, ej heller förslaget om ett utbyte av en tredje amanuens i farmaceutisk mikrobiologi mot en förste amanuens (p. 17). För sistnämnda ämne beräknar jag i stället medel för ytterligare en tredje amanuens. Vid bifall till vad jag föreslagit bör till arvoden och löner åt ifrågavarande personalkategorier beräknas 153 700 kronor i stället för av kommittén föreslagna 179 000 kronor. Därvid har jag räknat med de förhöjda arvoden till assistenter och amanuenser, som gäller från och med den 1 januari 1958. Jag vill i detta sammanhang tillägga, att jag vid min prövning av nu berörda personalfrågor utgått från det av kommittén framlagda förslaget rörande kemilaborationernas anordnande på apotekarlinjen. Med hänsyn till att kommitténs förslag på denna punkt kritiserats i vissa remissyttranden bör det emellertid enligt min mening vara institutets styrelse obetaget att, om så skulle befinnas lämpligt och möjligt, i detaljerna ordna denna undervisning på annat sätt än kommittén förutsatt.

Med den förordade ökade intagningen följer även, att institutets administrativa personal måste förstärkas. Kommittén har föreslagit, att en be-

fattning som amanuens i reglerad befordringsgång inrättas och att samtidigt det nuvarande sekreterararvodet på 4 200 kronor indrages. Den befintliga arvodesbefattningen som kamrerare, förenad med ett arvode av 3 600 kronor, förutsättes däremot skola vara kvar tills vidare. Kommittén har därjämte förordat inrättande av en kontorsbiträdestjänst ävensom en medelsanvisning av 5 000 kronor till tillfällig arbetshjälp. För egen del har jag blivit övertygad om att institutet bör ha tillgång till en mer kvalificerad kraft än som torde bli möjligt att knyta till den föreslagna amanuensbefattningen. Jag anser mig därför böra förorda, att från och med nästa budgetår inrättas en tjänst vid institutet som förste byråsekreterare i lönegrad A 21 (p. 18). Då det av kommittén förutskickade förslaget till organisationsplan för institutet icke nu bör föregripas, synes tjänsten böra inrättas som extra. Ifrågavarande befattningshavare bör övertaga icke endast den nuvarande sekreterarens utan även kamrerarens arbetsuppgifter, varför båda dessa arvodesbefattningar bör indragas samtidigt med att tjänsten inrättas. Förutom denna förstärkning förordar jag anvisande av 6 000 kronor till tillfällig hjälp på kansliet (p. 20). Jag är alltså icke beredd att biträda förslaget om inrättande av en kontorsbiträdestjänst (p. 19). Kostnaderna för nu ifrågavarande ändamål beräknar jag för budgetåret 1958/59 till i avrundat tal 21 000 kronor, vilket innebär något lägre kostnader än de av kommittén beräknade. De sammanlagda merkostnaderna för personal uppgår alltså enligt mina beräkningar till $(153\,700 + 21\,000 =) 174\,700$ kronor.

För den avsedda ökningen av intagningen erfordras enligt kommitténs beräkningar för nästa budgetår en förstärkning med 21 000 kronor av institutets anslagsmedel till omkostnader (p. 21). Med hänsyn främst till att kommittén synes ha beräknat merkostnaderna för telefon, telegram och annonsering något högt anser jag för egen del, att medelsanvisningen till omkostnader bör kunna begränsas till 18 000 kronor.

Engångskostnaderna för erforderlig komplettering av utrustningen under budgetåret 1958/59 har kommittén uppskattat till 66 000 kronor samt merkostnaderna för förbrukningsmateriel till 38 000 kronor eller sålunda sammanlagt 104 000 kronor (p. 22). Jag anser mig i stort sett kunna godtaga denna kalkyl och beräknar för ifrågavarande ändamål ett avrundat belopp av 100 000 kronor.

Den av mig i det föregående föreslagna förstärkningen av farmaceutiska institutets anslagsmedel uppgår för nästa budgetår till sammanlagt $(100\,000 + 174\,700 + 18\,000 + 100\,000 =) 392\,700$ kronor eller i avrundat tal 393 000 kronor. Ifrågavarande belopp torde böra anvisas under ett särskilt förslagsanslag, rubricerat Farmaceutiska institutet: Ökad intagning av studerande. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter rörande anslagets disposition.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Farmaceutiska institutet*: *Ökad intagning av studerande* för budgetåret 1958/59 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 393 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sten G. Olsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Inledning	2
Behovet av farmaceutiskt utbildad personal	4
Föreliggande beräkningar	4
Farmaceututbildningskommittén	6
Farmaceututbildningskommitténs förslag till provisoriska åtgärder	8
Allmänna synpunkter	8
Undervisningens anordnande under ett provisorium	9
Medelsbehovet under budgetåret 1958/59	12
Byggnads- och inredningsarbeten	13
Avlöningar	14
Omkostnader och materiel	19
Remissyttranden	20
Departementschefen	26
